

EKSAMEN		NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT	
GRAAD		12	
DATUM		MEI/JUNIE 2026	
VAK		BESIGHEIDSTUDIES	
VRAESTEL		2	
PUNTETOTAAL		150	
TYDSDUUR (UUR)		2	
BLADSYE		11	

SOUTH AFRICAN COMPREHENSIVE ASSESSMENT INSTITUTE
 SUID-AFRIKAANSE KOMPREENSIEWE ASSESSERINGSINSTITUUT

INSTRUKSIES

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

1. Hierdie vraestel bestaan uit **DRIE** afdelings en dek die volgende **TWEE** onderwerpe:
BESIGHEIDSONDERNEMINGS en **BESIGHEIDSROLLE**.

AFDELING A: **AL** die vrae in hierdie afdeling is **VERPLIGTEND**.

AFDELING B: Bestaan uit **DRIE** vrae. Een vraag per onderwerp en 'n kombinasievraag wat beide onderwerpe dek.

Beantwoord enige TWEE vrae.

AFDELING C: Bestaan uit **TWEE** vrae, een oor elke onderwerp.

Beantwoord slegs EEN vraag.

2. Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem kennis van die vereistes.
3. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik word.
4. Alle antwoorde moet in volsinne wees behalwe waar ander instruksies gegee word.
5. Gebruik die punttoekenning en aard van die vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
6. Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydstoekenning wanneer elke vraag beantwoord word.

AFDELING		VRAAG	PUNTE	TYDSDUUR (minute)
A	Meervoudigekeusevrae – voltooi die stelling en bypassende vrae: VERPLIGTEND	1	30	30
B	Drie direkte/indirekte vrae KEUSE: Beantwoord enige TWEE	2–4	2 x 40 (80)	2 x 30 (60)
C	Twee opsteltipe vrae KEUSE: Beantwoord enige EEN	5–6	40	30
TOTAAL			150	120

7. Nie-programmeerbare sakrekenaars mag gebruik word.
8. Skryf netjies en leesbaar, slegs in **BLOU** ink.

AFDELING A: (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde vir die volgende vrae verskaf. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die nommer van die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDBOEK, bv. 1.1.6 B.

1.1.1 Werknemers wat onder 'n ... leier werk, weet wat van hulle verwag word aangesien rolle en verantwoordelikhede duidelik gedefinieer is.

- A laissez-faire
- B demokratiese
- C transaksionele
- D charismatiese

1.1.2 Die ... faktor beskryf die gemak en spoed waarmee beleggers 'n belegging in kontant kan omskep.

- A risiko
- B beleggingsperiode
- C inflasiekoers
- D likiditeit

1.1.3 Tydens dinkskrumsessies skryf werknemers lukraak hul idees en oplossings op 'n ...

- A PowerPoint.
- B blaaibord.
- C witbord.
- D interaktiewe witbord.

1.1.4 Big Sky Country is betrokke by ... as 'n KMI-fokusarea deur voedseltuine in landbougebiede te ondersteun om honger en wanvoeding aan te spreek.

- A landelike ontwikkeling
- B stedelike ontwikkeling
- C sake-etiek
- D werknemerwelstand

1.1.5 Downstream Groothandelaars bevorder werknemers se ... regte wanneer hulle verskillende tradisionele voedselprodukte tydens hul personeel-funksies bedien.

- A mense
- B privaatheid
- C kulturele
- D ekonomiese

(5x2)(10)

1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) wat hieronder gelys word, te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDBOEK.

gemiddelde; onetiese; laissez-faire; bybetaling; Staatsbeheerde; charismatiese; Publieke; Delphi-; onprofessionele; Nominale groep

1.2.1 Volgelinge is gemotiveerd om goed te presteer tydens die ... leierskapstyl as gevolg van die leier se persoonlikheid, energie en passie.

1.2.2 DCE Vervaardigers het 'n paneel kundiges genooi om hulle te help met navorsing oor sommige van hul kliënte se klagtes. Dit verwys na die ... tegniek.

1.2.3 Die ... klousule bepaal dat die versekerde verantwoordelik is vir die betaling van 'n vaste bedrag wanneer 'n eis ingedien word.

1.2.4 'n ... maatskappy, as 'n vorm van eienaarskap, ondersteun private besighede deur kommunikasie- en/of elektrisiteitsinfrastruktuur te verskaf.

1.2.5 Die gebruik van ongemagtigde besigheidshulpbronne om 'n gesins-vakansie te geniet, kan as 'n ... besigheidspraktyk geklassifiseer word.

(5x2)(10)

- 1.3 Kies die beskrywing uit Kolom B wat ooreenstem met die term in Kolom A. Skryf slegs die letter (A–J) langs die nommer van die vraag (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDBOEK, bv. 1.3.6 K.

KOLOM A		KOLOM B	
1.3.1	Korporatiewe Maatskaplike Investerings	A	Doel is om 'n diens te lewer en nie wins te maak nie.
1.3.2	Nie-winsgewende maatskappy	B	Toon 'n sterk ontwikkelingsbenadering deur die toewysing van maatskappyhulpbronne om die gemeenskap te verbeter en op te hef.
1.3.3	Presteringsfase	C	Die fokus is op die afhandeling van die taak en die beëindiging van die projek.
1.3.4	Kragveldanalise	D	'n Visuele hulpmiddel wat maklik is om op te dateer met onlangse inligting of ontwikkelings.
1.3.5	Uitdeelstukke	E	Toon 'n besigheid se benadering tot, en verhouding met die gemeenskap waarin dit bedryf word.
		F	Help besighede om die krag wat 'n situasie positief of negatief beïnvloed, te identifiseer en te analiseer.
		G	Doel is om kapitaal in te samel deur aandele aan aandeelhouders uit te reik.
		H	Help om idees te kombineer en gekose idees te verbeter nadat dit neergeskryf is.
		I	Die fokus is om verskille tussen lede te waardeer en spanprestasie te verbeter.
		J	'n Visuele hulpmiddel wat skyfies gebruik om feite te versterk of inligting op te som.

(5x2)(10)

TOTAAL AFDELING A: [30]

AFDELING B

Beantwoord enige **TWEE** vrae in hierdie afdeling.

VRAAG 2: BESIGHEIDSGELEENTHEDE

- 2.1 Noem enige VIER faktore wat in ag geneem moet word wanneer 'n beleggingsbesluit geneem word. (4)
- 2.2 Identifiseer die tipe Werkloosheidsversekeringsfonds (WVF) -voordele wat die werknemers by Cloud Storage in ELKE stelling hieronder kan ontvang:
- 2.2.1 Sarah, die administratiewe klerk, sal betaling vir vier maande ontvang ná die geboorte van haar baba voordat sy terugkeer werk toe.
- 2.2.2 Lucas het hierdie voordeel ontvang toe hy toesig oor 'n 18 maande oue weeskind uit die kindershuis gekry het. (4)
- 2.3 Onderskei tussen *verpligte versekering* en *nie-verpligte versekering*. (8)
- 2.4 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.

KONTINENTALE ONTWERPE (KO)

James, die hoofbestuurder by Kontinentale Ontwerpe, geniet dit om alle besluite op sy eie te neem sonder om werknemers te raadpleeg. Hy is nie altyd bewus van die invloed wat sy optrede op die werknemers kan hê nie.

- 2.4.1 Identifiseer die leierskapstyl wat deur die bestuur van KO in die bostaande scenario toegepas word. (2)
- 2.4.2 Bespreek die impak van die leierskapstyl wat in VRAAG 2.4.1 geïdentifiseer is, op besighede. (6)
- 2.5 Verduidelik die betekenis van skuldbriewe as 'n tipe beleggingsgeleentheid. (4)

2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.

EZEE ONDERNEMINGS (EO)

Marinda, 'n verkoopsbestuurder by Ezee Ondernemings, het 'n aanbieding oor die besigheid se verkoopsyfers aan verskeie belanghebbendes voorgelê. Sy het deurgaans oogkontak met haar gehoor gehandhaaf tydens die aanbieding. Marinda het ook haar tyd effektief bestuur om voorsiening te maak vir vrae. Sy moet in haar volgende aanbieding verbeter.

2.6.1 Haal TWEE faktore aan uit die scenario hierbo wat Marinda tydens haar aanbieding oorweeg het. (2)

2.6.2 Verduidelik die areas vir verbetering wat Marinda vir haar volgende aanbieding moet oorweeg. (4)

2.7 Adviseer besighede oor hoe bestuur tot die sukses/mislukking van 'n publieke/openbare maatskappy kan bydra. (6)

[40]

VRAAG 3: BESIGHEIDSROLLE

- 3.1 Noem enige VIER ekonomiese regte van werknemers in die werksplek. (4)
- 3.2 Identifiseer die probleemoplossingstegniek wat deur James Plumbers in ELK van die stellings hieronder toegepas word.
- 3.2.1 James Plumbers het van hul werknemers versoek om voorstelle lukraak hardop in 'n groot groep te maak.
- 3.2.2 Werknemers by James Plumbers het verskillende kleure en vorms gebruik om hul idees logies te sorteer. (4)
- 3.3 Beskryf kortliks die voordele van kreatiewe denke in die werksplek. (6)
- 3.4 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.

PROJEK EVENTS (PE)

Projek Events is 'n hoogs presterende span wat aan verskeie besigheidsprojekte werk. Spanlede toon respek vir die kennis en vaardighede van ander lede. Alle spanlede neem ook aan besluitneming deel.

- 3.4.1 Identifiseer TWEE kriteria vir suksesvolle spanprestasie in die scenario hierbo. (4)
- 3.4.2 Verduidelik bestorming as 'n stadium in spanontwikkeling. (6)
- 3.5 Bespreek die verband tussen enige TWEE drievoudige sleutelaspekte en sosiale verantwoordelikheid. (6)
- 3.6 Verduidelik hoe besighede gestremdheid as 'n diversiteitskwessie in die werksplek kan hanteer. (4)
- 3.7 Stel maniere voor waarop besighede die prysbepaling van goedere in landelike gebiede as 'n tipe onetiese sakepraktyk kan hanteer. (6)

[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE**BESIGHEIDSGELEENTHEDE**

4.1 Noem enige VIER voorbeelde van versekerbare risiko's. (4)

4.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat daarop volg.

SIYABANE HANDELAARS (SH)

Siyabane Handelaars het voorraad ter waarde van R800 000 gekoop, maar hulle het dit vir R600 000 verseker. SH het voorraad ter waarde van R90 000 verloor as gevolg van skade wat deur swaar storms veroorsaak is.

4.2.1 Identifiseer die versekeringsklousule wat in die bogenoemde scenario van toepassing is. (2)

4.2.2 Bereken die bedrag wat SH as vergoeding van die versekeraar sal ontvang. Toon ALLE berekeninge. (4)

4.3 Verduidelik die voordele van Regering/RSA-kleinhandelspaareffekte as 'n beleggingsvorm. (6)

4.4 Adviseer besighede oor die impak van die demokratiese leierskapstyl op besighede. (4)

BESIGHEIDSROLLE

4.5 Noem TWEE menseregte vir werknemers in die werksplek. (2)

4.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat daarop volg.

BETON OPPERVLAKTES (BO)

Beton Oppervlaktes spesialiseer in die herstel van verskeie oppervlaktes in die konstruksiebedryf. Die direkteure en werknemers ken die maatskappy se indiensnemingsbeleid. BO het Nobuhle Ouditeure aangestel om hul finansiële state te audit. Die bestuur bedryf hul besigheid op 'n professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe wyse.

Identifiseer die TWEE King Kode-beginsels vir goeie korporatiewe bestuur wat deur BO toegepas word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as 'n GIDS om VRAAG 4.6 te beantwoord.

KING KODE-BEGINSELS	MOTIVERING
1.	
2.	

(6)

4.7 Beskryf die betekenis van diversiteit in die werksplek. (4)

4.8 Verduidelik hoe 'n besigheid 'n omgewing kan skep wat kreatiewe denke in die werksplek bevorder. (4)

4.9 Stel maniere voor waarop besighede seksuele teistering as 'n tipe onprofessionele sakepraktyk kan hanteer. (4)

[40]

TOTAAL AFDELING B: [80]

AFDELING C

Beantwoord slegs **EEN** vraag in hierdie afdeling.

VRAAG 5: BESIGHEIDSGELEENTHEDE (AANBIEDING EN DATARESPONS)

Besighede kan verbale of nie-verbale aanbiedings gebruik tesame met verskeie visuele hulpmiddels om hul boodskappe/inligting effektief aan werknemers en verskeie belanghebbendes oor te dra. Die doel is om te verseker dat daar geen misverstande onder gehore is nie. Daarom moet enige aanbieder in staat wees om op 'n nie-aggressiewe en professionele wyse vrae te beantwoord.

Skryf 'n opstel oor aanbieding en datarespons waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die faktore wat tydens 'n aanbieding in ag geneem moet word.
- Verduidelik die aspekte wat in ag geneem moet word wanneer 'n multimedia-aanbieding ontwerp word.
- Bespreek die impak van die volgende visuele hulpmiddele:
 - Uitdeelstukke
 - PowerPoint
- Beveel maniere aan hoe die aanbieder terugvoer op 'n nie-aggressiewe en professionele wyse kan hanteer.

[40]

VRAAG 6: BESIGHEIDSROLLE (SPANPRESTASIE EN KONFLIKBESTUUR)

Besighede wat by projekte betrokke is, ken voortdurend duidelike rolle en verantwoordelikhede aan verskillende spanne toe om 'n gemeenskaplike doelwit/gedeelde uitkomst te bereik. Die doeltreffendheid en produktiwiteit van spanprestasie word egter soms deur spanlede wat 'n formele grief teen bestuur indien, belemmer.

Skryf 'n opstel oor spanprestasie en konflikbestuur waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die kenmerke van suksesvolle spanprestasie.
- Verduidelik die moontlike oorsake van konflik in die werksplek.
- Bespreek maniere waarop besighede konflik in die werksplek kan hanteer.
- Beveel aan besighede die korrekte prosedure om griewe in die werksplek te hanteer.

[40]

TOTAAL AFDELING C: [40]

GROOTTOTAAL: [150]